

УДК 657.6.001.26

УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ВЗАЄМОЗ'ЯЗКУ З ОПТИМІЗАЦІЄЮ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ

Н. В. Потриваєва, доктор економічних наук, професор

ORCID ID: 0000-0002-9781-6529

Я. М. Громова, студентка

Миколаївський національний аграрний університет

Наведено теоретичну оцінку взаємозв'язку даних бухгалтерського обліку і аудиту поточних зобов'язань, проаналізовано їх вплив на діяльність підприємства в умовах інформаційних технологій. Висвітлено стратегію комп'ютерного аудиту поточних зобов'язань в контексті забезпечувальної і функціональної частин його інформаційної системи. Охарактеризовано етапи комп'ютерного аудиту поточних зобов'язань. Розглянуто основні перспективи аудиту поточних зобов'язань і їх взаємозв'язок з оптимізацією облікового процесу на підприємстві.

Ключові слова: обліковий процес, поточні зобов'язання, контроль, аудит, інформаційні технології, комп'ютерний аудит.

Постановка проблеми. Сьогодні, під час розвитку ринкового середовища, все більшого значення у господарській діяльності суб'єктів господарювання набуває активізація їх економічних відносин. Це явище зумовлює виникнення поточних зобов'язань, які є джерелом формування і фінансування активів підприємств. Здійснюючи суттєвий вплив на фінансову стійкість і платоспроможність економічних суб'єктів, поточні зобов'язання з огляду на динамічний характер потребують ефективного управління грошовими потоками, контролю за фактичним станом розрахунків. Це стає можливим за умови наявності достовірної, якісної і адекватної інформації про заборгованість, яка формується в системі бухгалтерського обліку.

Незалежний контроль забезпечує кожне підприємство зворотним зв'язком між наміченими і досягнутими результатами, оскільки аудит поточних зобов'язань є процесом зменшення до прийняттого рівня інформаційного ризику щодо систематизованих даних бухгалтерського обліку у фінансових звітах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженням питань обліку, аналізу і аудиту поточних зобов'язань займалися вітчизняні і зарубіжні вчені. Серед них можна виокремити таких як: Дубініна М.В., Овчарик Р.Ю., Пчелянська Г.Б., Сирцева С.В., Чебан Ю.Ю., які у своїх працях комплексно вивчають методику і методологію організації і ведення обліку і аудиту поточних зобов'язань суб'єктів господарювання.

У своїх працях автори наголошують, що поточні зобов'язання існують на будь-якому підприємстві незалежно від напрямку діяльності і задля правильної організації їх бухгалтерського обліку важливим є визначення моменту їх виникнення. [3, с.1132]. Дослідженню проблем застосування комп'ютерної техніки при проведенні аудиту та проведення аудиту в комп'ютерному середовищі присвячено праці Дойчевої К.С., Маркової Т.Д., Овчарика Р.Ю. та Пчелянської Г.Б. [5,6]. Зокрема Овчарик Р.Ю. стверджує, що із застосуванням аудиторами спеціалізованих програмних продуктів ефективність аудиторських перевірок помітно зростає. Зважаючи на це, розширюється можливість проведення супутніх послуг аудиту, забезпечуючи підвищення якості обслуговування клієнтів [5]. Однак, вченими не розглянуто питання щодо взаємозв'язку бухгалтерського обліку з аудитом поточних зобов'язань у системі комп'ютеризації господарюючих суб'єктів.

Метою статті є розроблення методичних підходів і надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення аудиту поточних зобов'язань шляхом оптимізації облікового процесу господарюючих суб'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Раціональною системою, що відображає операції і результати діяльності з урахуванням економіко-організаційних особливостей підприємства, результати впровадження якої гарантують достовірність інформації, їх повноцінність для прийняття оперативних і стратегічних рішень, є обліковий процес суб'єктів господарювання.

Результатом облікового процесу є складання первинних документів і фінансової звітності. Аудит не створює цих документів, але він підвищує цінність інформації, створеної в процесі обліку, оскільки аудитор критично оцінює дану інформацію і повідомляє про свій висновок зацікавленим сторонам. Як зазначає Голяш І.Д., зв'язок аудиту з обліком має двоїтий характер. З одного боку, облікові дані є основним джерелом інформації під час проведення аудиту. З іншого боку, аудит сприяє вдосконаленню форм і змісту облікових реєстрів, змінює порядок документообігу з метою підвищення його оперативності [4].

Оптимізація бухгалтерського обліку поточних зобов'язань шляхом впровадження інформаційних технологій сприяє зміні процедур їх перевірки у контексті збору і обробки облікової інформації, що призводить до оперативності автоматизації аудиту. Автоматизований аудит поточних зобов'язань господарюючих суб'єктів вирішує конкретну сукупність завдань, по-перше, інформаційного характеру – прискорення процесу отримання і обробки необхідної сукупності інформації, перевірка документальної інформації, розробленої аудитором під час перевірки, по-друге, методичного спрямування – удосконалення системи систематизації аналітичних даних аудиту шляхом застосування електронних таблиць, створення прикладних аудиторських програм, підвищення рівня

оперативності проведення аудиторських процедур, по-третє, сприяє вирішенню інших завдань, серед яких можна виокремити: створення баз даних, використання можливостей графічних редакторів, редагування текстів та інше. В умовах сьогодення при здійсненні незалежної перевірки аудитор повинен мати додаткові знання у галузі систем обробки економічної інформації, практичний досвід роботи з різними системами бухгалтерського обліку і спеціальними інформаційними системами аудиту.

У Великобританії під час впровадження і удосконалення систем комп'ютеризації аудиту кількість дипломованих спеціалістів даної галузі скоротилася з 140135 осіб у 2014 році до 129509 у 2016 році. Зростання рівня комісійної винагороди аудиторам з 2015 по 2016 рр. на 2,7%, що на 50% більше, ніж усереднена погодинна оплата праці в країні, привела до підвищення рівня перекваліфікації аудиторів (5,2%) і набуття технічних навичок – 21,3% [1]. За комп'ютерного аудиту аудитор не потрібно робити однобічну роботу оцінки сукупності інформації, основна його мета – формування стратегії перевірки.

Стратегія комп'ютерного аудиту поточних зобов'язань передбачає перевірку автоматизованої підсистеми обліку поточних зобов'язань в контексті забезпечувальної і функціональної частин його інформаційної системи (рис.1).

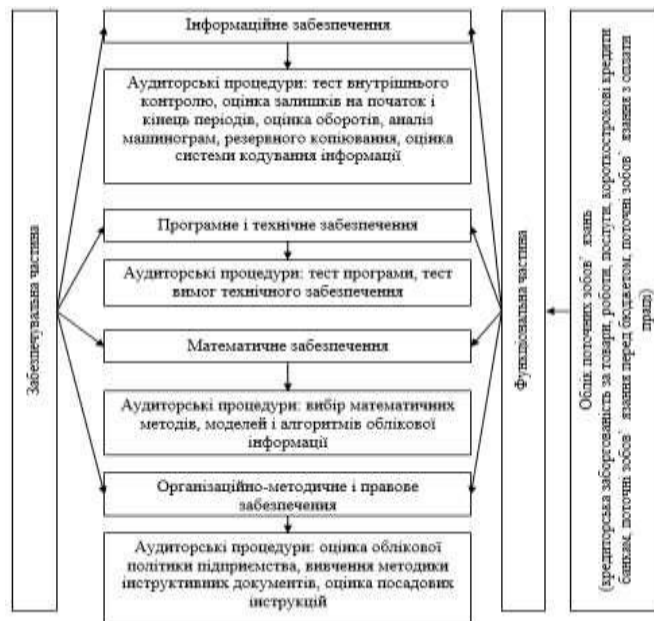

Рис. 1. Схема стратегії комп'ютерного аудиту поточних зобов'язань

Джерело: розроблено авторами з використанням [4]

Отже, комп'ютерний аудит спрямований на одночасний контроль за забезпеченням інформації і бухгалтерськими даними. У зв'язку з цим, у практичній діяльності автоматизованого

аудиту використовують паралельну обробку облікових даних з одночасним веденням бухгалтерського обліку (рис. 2).

Рис. 2. Паралельна обробка облікових даних під час аудиту поточних зобов'язань

Джерело: розроблено авторами з використанням [7], [8]

Таким чином, за допомогою комп'ютерного аудиту можна проводити одночасну перевірку даних бухгалтерського обліку з програмним забезпеченням, не заважаючи при цьому безпосередньому процесу бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання.

Основними етапами проведення комп'ютерного аудиту поточних зобов'язань, аналогічного паперовому і механізованому, є: підготовчий, планування аудиту, отримання аудиторських доказів і формування висновку аудитора (табл.1).

Враховуючи специфіку вітчизняного аудиту поточних зобов'язань в умовах комп'ютеризації,

можна виокремити такі основні вимоги програмного забезпечення:

- гнучкість – здатність адаптуватися до конкретних умов господарювання підприємства окремої галузі (комп'ютерні аудиторські системи повинні мати, окрім загальних вимог і стандартів аудиту і обліку, інформацію щодо особливостей обліку конкретного суб'єкта господарювання);
- ергономічність – можливість комфортного ведення облікових даних, оперативного і доступного формування звітів;
- тісний зв'язок з бухгалтерськими програмами на рівні баз даних;
- простота і професійність програмного продукту.

Таблиця 1

Сутність аудиту поточних зобов'язань (за етапами проведення)

Етап	Мета і завдання	Методи і процедури	Документи
підготовчий	обумовлюються вимоги щодо дослідження об'єкта аудиту та укладання договору. У договорі зазначають усі суттєві питання аудиторської перевірки.	процедури по суті: спостереження, тести контролю: анкетування, інформування, опитування, процедури оцінки ризиків: опитування	результати попереднього аудиту, тест внутрішнього контролю
планування	складають загальний план аудиту (планування, перегляд, тестування системи внутрішнього контролю) і програму аудиту із зазначенням методів і прийомів, які будуть використовуватися для одержання аудиторських доказів.	процедури по суті: інформування, тести контролю: опитування, процедури оцінки ризиків: спостереження	план, програма аудиту

Продовження табл. 1

отримання аудиторських доказів	встановлення відповідності фінансової звітності чинному законодавству і іншим нормативно-правовим актам	процедури по суті: перевірка, аналітичні процедури, звіряння, повторне обчислення, повторне виконання тести контролю: інвентаризація, запит, інформування, процедури оцінки ризиків: аналітичні процедури, оцінка, діагностика	первинні документи, облікові реєстри, фінансова звітність
узагальнення результатів	складаються висновки щодо цілей аудиту поточних зобов'язань	процедури по суті: інформування, тести контролю: запит, процедури оцінки ризиків: ідентифікація	аудиторський висновок (звіт аудитора)

Джерело: розроблено авторами

Основними перспективами розвитку програм з комп'ютеризації аудиту поточних зобов'язань є:

- інтеграція з системою бухгалтерського обліку і програмного забезпечення його ведення;
- створення основ і деталізованої інструкції з формування звітності на основі імпортованих даних бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання;
- впровадження і регулярне відновлення методології аудиту в частині робочих документів аудитора, бази потенційних (типових) порушень і викривлень;
- запровадження конкретики у спростованому алгоритмі бізнес-процесів суб'єктів господарювання.

Автоматизація облікового процесу у суб'єктів господарювання висуває вимоги до комп'ютеризації аудиту, кінцевою метою якого є розвиток технологій безперервного віртуального контролю. Такий вид контролю допомагає працювати на випередження порушень, своєчасне відпрацьовування помилок, зниження рівня ризику отримання негативного результату від перевірок тощо. Це стосується фактів необґрунтованої кредиторської заборгованості перед комерційними організаціями і узгодження процедур взаємозаліку таких заборгованостей. Безперервний віртуальний аудит є регулюючою фун-

кцією, що не має обмежень за об'ємом перевірки і строками його виконання.

Висновки. Поточні зобов'язання, маючи безпосередній вплив на ліквідність, фінансову стійкість, платоспроможність і незалежність від зовнішніх джерел суб'єктів господарювання, потребують безперервного контролю. Комп'ютерний аудит поточних зобов'язань забезпечує ефективність таких перевірок завдяки використанню сучасних методів аналізу, підвищує якість контролю, зменшує витрати часу аудитора на виконання аудиторських процедур та усуває недоліки внутрішнього контролю, виявлені під час перевірки. Комп'ютерний аудит дозволяє проводити оцінку достатньо великих масивів фінансових і оперативних даних у електронному вигляді спеціальними програмними засобами, що частково вирішує питання інформаційної безпеки, перевіряє алгоритм автоматизованих облікових систем господарюючих суб'єктів.

Оптимізація облікового процесу господарюючих суб'єктів призводить до використання інформаційних технологій у аудиті, що є не тільки актуальним завданням і найважливішим фактором успішної роботи аудитора, а й необхідною умовою її виконання.

Список використаних джерел:

1. Accountancy Ag [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Accountancy Ag ; статистична інформація. – W. : Accountancy Ag, 2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : <https://www.accountancyage.com/> – Мова англ.
2. Ганусич В. О. Вдосконалення обліку поточних зобов'язань / В. О. Ганусич, М. І. Лоя // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. – № 1 (45). – С. 238-241.
3. Дубініна М. В. Поточні зобов'язання: порядок визначення та відображення у балансі / М.В. Дубініна, Т.В. Лозинська // Глобальні і національні проблеми економіки. – 2015. – Вип.8. – С. 1131–1134.
4. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій ; статистична інформація. – К. : Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ier.com.ua/> – Мова укр., англ.
5. Овчарик Р. Ю. Аудит на базі комп'ютерних програм: продуктивність, рентабельність та тенденції розвитку / Р.Ю.Овчарик // Інтернаука : Міжн.наук.журн. – 2017. – № 1 (1). – С. 68-72.

6. Організація і методика аудиту [Електронний ресурс] : курс лекцій / М. В. Дубініна, С. В. Сирцева, Ю. Ю. Чебан. – Миколаїв : МНАУ, 2016. – 135 с. — Режим доступу : http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2331/1/Organiz_metodika_auditu.pdf.
7. Пчелянська Г. Б. Особливості аудиту в комп'ютерному середовищі / Г. Б. Пчелянська, Т. Д. Маркова, К. С. Дойчева // Економіка харчової промисловості – 2016. – Т.8, № 3. – С. 46-51.
8. Сафарова А. М. Методика аудиту поточних зобов'язань / А. М. Сафарова // Економ. часопис СНУ ім. Л. Українки – 2015. – №1. – С. 59–64.

Н. В. Потриваева, Я. М. Громова. Совершенствование аудита текущих обязательств во взаимосвязи с оптимизацией учетного процесса.

Приведена теоретическая оценка взаимосвязи данных бухгалтерского учета и аудита текущих обязательств, проанализировано их влияние на деятельность предприятия в условиях информационных технологий. Освещена стратегия компьютерного аудита текущих обязательств в контексте обеспечительной и функциональной частей его информационной системы. Охарактеризованы этапы компьютерного аудита текущих обязательств. Рассмотрены основные перспективы аудита текущих обязательств и их взаимосвязь с оптимизацией учетного процесса на предприятии.

Ключевые слова: *учетный процесс, текущие обязательства, контроль, аудит, информационные технологии, компьютерный аудит.*

N. Potryvaieva, J. Gromova. Improving the audit of current liabilities in relationships with the optimization of accounting process.

A theoretical assessment of the relationship of the data of the accounting and audit of current liabilities is provided, their impact on activity of the enterprise in terms of information technology is analyzed. The paper considers computer strategy audit of current liabilities in the context of providing and functional parts of the information system. Main stages of computer audit of current liabilities are described. The main perspectives of the audit of current liabilities and their relationship with the optimization of the accounting process at the enterprise are examined.

Key words: *accounting process, current liabilities, control, audit, information technology, computer audit.*